הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לֹד הֲלָה לוֹ

בְּכִיס תְּפִלִּין, אֶלָּא יַעֲשֶׂה שְׁנֵי כִּיסִין וְסִימָן לְכָל כִּיס, שֶׁלֹּא יִתֵּן שֶׁל זֶה בָּזֶה:

לה דִּין מִנְיַן הַשִּׁיטִין. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א (א) [א]נָהֲגוּ (ב) **בְּמִנְיַן הַשִּׁיטִין** לִכְתֹּב בְּשֶׁל יָד שִׁבְעָה שִׁיטִין בְּכָל פָּרָשָׁה, וּבְשֶׁל רֹאשׁ אַרְבָּעָה שִׁיטִין, (ג) **וְאִם שִׁנָּה, לֹא פָסַל:**

א הרא"ש בְּסִדֶר תְּפִלִּין דף קכד טור א (הל' תפילין דף קכד טור א) וּבְסֵפֶר הַתְּרוּמָה (סי' ריג).

לו דִּקְדּוּק כְּתִיבָתָן. וּבוֹ ג' סְעִיפִים:

א [א]צְרִיךְ לְדַקְדֵּק (א) **בִּכְתִיבַת הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּנֶּה** (ג) [א] (ב) **צוּרַת שׁוּם אַחַת מֵהֶן וְלֹא תִּדְמֶה**

א הרא"ש בְּהִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה (סי' יב) וּבְסֵפֶר אֹרְחוֹת חַיִּים (סי' כה) בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ"א (ח"ו סי' שנב).

בֵּאוּר הַמִּשְׁנָה

וְאִם לֹא הֻנְּחָם אָדָם מְעוֹלָם עָלָיו לְשֵׁם מִצְוַת תְּפִלִּין, יוּכַל לְהַחֲלִיפָם. וְאִם הֻנְּחָה עֲלֵיהֶן מֵעִיקָּרָא לְהַחֲלִיפָן כְּשֶׁיִּרְצֶה, לֹא מִהֲנֵי תְּנַאי, כֵּיוָן שֶׁפְּדָרָם עַל פִּי דַּעַת אֶחָד וְהֻנְּחוּ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת לְשֵׁם מִצְוַת תְּפִלִּין לְדַעַת רַבָּנוּ תָּם אוֹ רַשִׁ"י, אָסוּר לְהַחֲלִיפָם אֲחַר כָּךְ אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת לְשֵׁם מִצְוַת תְּפִלִּין, וְהִיא מְסֻדֶּרֶת עַל פִּי דַּעַת אֶחָד מֵהֶם רַבָּנוּ תָּם אוֹ רַשִׁ"י, אָסוּר לְהַחֲלִיפָן כְּשֶׁיִּרְצֶה, [א]וַאֲפִלּוּ אִם הֻתְנָה עֲלֵיהֶן מֵעִיקָּרָא לְהַחֲלִיפָן כְּשֶׁיִּרְצֶה, לֹא מְהֲנֵי, דְּמִקְדָּשׁ לְחוֹל לֹא מְהֲנֵי תְּנַאי (אַחֲרוֹנִים). כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (מ"ז סק"ג), דְּאִם מָצָא רְצוּעוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הֵם שֶׁל רַשִׁ"י אוֹ שֶׁל רַבָּנוּ תָּם, יוּכַל לְהַנִּיחָם לְפָרָשִׁיּוֹת שֶׁל רַשִׁ"י, דְּרֻבָּא מְנִיחִין שֶׁל רַשִׁ"י, וַאֲנַן סְבִירָא לָן גַּם כֵּן דְּרַשִׁ"י עִקָּר וּמֵעֲלִין בְּקֹדֶשׁ. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה הוא). [ב]וְיֵשׁ מִן הָאַחֲרוֹנִים שֶׁמְּקִלִּין יוֹתֵר, דְּלִדְיָדָן דְּסוֹבְרִין דְּרַשִׁ"י עִקָּר וְכָנַ"ל, יוּכַל לְהַחֲלִיף וְלִטֹּל רְצוּעָה מִשֶּׁל רַבָּנוּ תָּם לְרַשִׁ"י כְּשֶׁאֵין לוֹ אַחֶרֶת, אֲבָל מִשֶּׁל רַשִׁ"י לְרַבָּנוּ תָּם אָסוּר לִטֹּל בְּכָל גַּוְנֵי. וְאִם נִזְדַּמֵּן שֶׁהוֹצִיא כִּיס שֶׁל רַבָּנוּ תָּם תְּחִלָּה, יַעֲבִירֵם, כִּי לְדִידָן רַשִׁ"י עִקָּר, וְלֹא הֲוֵי בָּזֶה אֵין מַעֲבִירִין עַל הַמִּצְוֹת, וְאַף עַל פִּי כֵן לְכַתְּחִלָּה יִזָּהֵר שֶׁלֹּא יָבֹא לִכְךָ. בְּחֹל הַמּוֹעֵד אֵין לְהַנִּיחַ שֶׁל רַבָּנוּ תָּם. וּכְתִשְׁעָה בְּאָב לְמִנְחָה יַנִּיחַ הָרוֹצֶה:

א (א) **נָהֲגוּ.** עַל פִּי הַקַּבָּלָה בְּיָדֵנוּ סוֹפְרִים, אִישׁ מִפִּי אִישׁ (טור): (ב) **בְּמִנְיַן הַשִּׁיטִין.** וְכֵן יֵשׁ קַבָּלָה בְּיָדֵנוּ בְּעִנְיַן הַתְּחָלַת רָאשֵׁי הַשּׁוּרוֹת בְּשֶׁל יָד וּבְשֶׁל רֹאשׁ, כַּמְבֹאָר בְּטוּר וּבְבֵית יוֹסֵף. וְסוֹפְרִים כְּהַיּוֹם אֵין מְדַקְדְּקִין בִּתְחִלַּת רָאשֵׁי הַשּׁוּרוֹת, וּמְשַׁנִּים כַּאֲשֶׁר יְזַדְּמֵן לָהֶם, וְהָרוֹצֶה לְדַקְדֵּק לֹא יִמְשֹׁךְ אוֹתִיּוֹת אוֹ יְקַצֵּר הַרְבֵּה כְּדֵי לְכַוֵּן רָאשֵׁי הַשִּׁיטוֹת, כִּי אֵין נוֹי לַתְּפִלִּין, אֲבָל מְעַט רַשָּׁאי (פְּרִי מְגַדִּים): (ג) **וְאִם שִׁנָּה.** בֵּין בְּשֶׁל יָד וּבֵין בְּשֶׁל רֹאשׁ. וְאִם אֵין לוֹ לְשֶׁל יָד רַק קֶלֶף קָצָר וְאָרוֹךְ שֶׁאֵין יָכוֹל לִכְתֹּב עָלָיו שֶׁבַע שִׁיטִין אִם לֹא שֶׁיִּכְתֹּב כְּתִיבָה דַּקָּה מְאֹד, נִרְאֶה דְּטוֹב יוֹתֵר לְשַׁנּוֹת מִנְיַן הַשִּׁיטִין, עַיֵּן בְּמִרְדְּכַי בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת סוֹף הִלְכוֹת תְּפִלִּין וְהוּבָא לְעֵיל סִימָן ל"ב (ס"ד), דְּבִכְלָל ״זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ״ לִכְתֹּב כְּתִיבָה גַּסָּה בְּמִקְצָת שֶׁלָּא יִהְיוּ נִמְחָקִין מֵהֲרָה. וּבָאֱמֶת אֲנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ דְּבִכְתִיבוֹת הַדַּקּוֹת שֶׁרְגִילִין אֵיזֶה סוֹפְרִים כְּהַיּוֹם בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ, מְצוּי כַּמָּה וְכַמָּה קְלָקוּלִים גַּם בִּתְחִלַּת כְּתִיבָתָן, שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ כְּדִינָן מֵחֲמַת דַּקּוּתָן, וּבְרֻבָּם כַּמָּה וְכַמָּה תָּגִין דְּשַׁעַטְנֵ"ז גִּ"ץ דְּהוּא מִדִּינָא דְּגְמָרָא, וְיֵשׁ מֵהָרִאשׁוֹנִים שֶׁמַּחְמִירִין בָּזֶה אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, וְשׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ לֹא יִקְנֶה פָּרָשִׁיּוֹת כָּאֵלֶּה בְּתוֹךְ תְּפִלָּיו, אִם לֹא שֶׁיִּבְדֹּק אוֹתָם מִתְּחִלָּה הֵיטֵב הֵיטֵב, וְיֵדַע מִי כָּתַב הַפָּרָשִׁיּוֹת, דְּפָרָשִׁיּוֹת כָּאֵלּוּ מְצוּי מְאֹד דְּכוֹתְבֵיהֶן הֵם עֲדַיִן נְעָרִים שֶׁלֹּא יָדְעוּ כְּלָל דִּינֵי כְּתִיבַת סְתָ"ם:

א (א) **בִּכְתִיבַת.** וְהוּא הַדִּין אִם נִשְׁתַּנָּה הָאוֹת מִצּוּרָתָהּ אַחַר הַכְּתִיבָה עַל יְדֵי נָקֻב אוֹ קָרֻע אוֹ טִשְׁטוּשׁ, דְּפָסוּל, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל"ב (סט"ז): (ב) **צוּרַת.** אֲפִלּוּ אִם שִׁנּוּי הַצּוּרָה הָיָה רַק בְּמִקְצַת הָאוֹת, כְּגוֹן שֶׁחִסַּר הָרֹאשׁ שֶׁל הָאל"ף אוֹ (ג) קוֹץ הַיו"ד, אוֹ (ג) שֶׁנִּגְּעוּ יוֹדֵי"

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וְלִתְלוּתָם בִּתְפִלִּין שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם, וְכֵן לְהַפֵּךְ עַיִן שָׁם, דְּלֹא כְּדָרְכֵי נֹעַם (סי' ב), וּמִשְׁמַע מִזֶּה דְּדִוְקָא בְּרִצּוּעוֹת, אֲבָל בְּפָרָשִׁיּוֹת וּבְבָתִּים, לֹא מְהֲנֵי תְּנַאי. וּבִכְרֵכֵי יוֹסֵף (סק"ד) הֲבִיא מַרְדְּכַי"ז בְּתְשׁוּבָה כְּתַב יָד (ח"י סי' ב' אלפים רפו) שֶׁכָּתַב שֶׁהוֹרָה לַעֲשׂוֹת מִשֶּׁל רַבֵּנוּ תָּם תְּפִלִּין דְּרַ"ש", וְהָרֹאשׁ לוֹ בַּחֲלוֹמוֹ שֶׁלֹּא יָקָה הוֹרָה וְלָכֵן חָזַר וְעָיֵן וְרָאָה שֶׁיֵּשׁ לְזוֹד בָּזֶה לְגַאוֹנִים הַסּוֹבְרִים שֶׁהַתְּפִלִּין כְּשֵׁרִים כוּ', וְלָתֵת דְּמִכֹּל שֶׁכֵּן לְפִי מַה שֶּׁכָּתְבוּ חֲכְמֵי הָאֱמֶת שֶׁתְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם בְּחִינָה עֶלְיוֹנָה מֵרַ"ש", וְדַאי אִסּוּר, שֶׁמּוֹרִיד מִקְּדֻשָּׁתָן, וּלְפִי זֶה יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהָנִיחַ שְׁנֵי רָאשֵׁי רַ"ש" וְרַבֵּנוּ תָּם בְּכִיס אֶחָד, וּשְׁנֵי יְדוֹת בְּכִיס אֶחָד תַּתְרַוְיֵיהוּ קְדוֹשִׁים, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב מָרָן שֶׁהָאֶחָד חל, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּקַאֵי אִוְּאוֹתָן שֶׁנֶּהֱנוּ לְהָנִיחַ הַשֵּׁנִי זוּגוֹת זוּגוֹת בְּפַעַם אֶחָד בְּיַחַד, וְכֵן כָּתַב בְּסִימָן מ"ב הַטַּעַם דְּהָוֶה לֵיהּ כְּהַתְנָה וְכוּ', דְּהָרֵי הָנֵי תְּרֵי לוּבְשִׁים תְּדִיר יַחַד זֶה אֵצֶל זֶה, וְהַמְקַבְּלִים כְּתִבוּ דְּאִלּוּ וְאִלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים כוּ' עַיֵּן שָׁם, וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּגַם הֵם אֵין לָהֶם לַעֲשׂוֹת כֵּן, דְּלֹא לֵיתֵי לְאַחְלוּפֵי וְלִלְבֹּשׁ מַה לְּמַעְלָה לְמַטָּה. וְעַיֵּן בְּעֶטֶרֶת זְקֵנִים (סק"ג) שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת סִימָנִים שֶׁל אוֹתִיּוֹת

בֵּאוּר הֲלָכָה

לְהַחֲלִיפָם, דְּפָשׁוּט דְּמִכּוּרוֹ מִלְּקַמָּן בְּסִימָן מ"ב (ס"א) בְּחַדְתֵּי דְּיָכוֹל לְשַׁנּוֹתָם, וַהֲלֹא לְפִי הַמְבֹאָר שָׁם בְּאַחֲרוֹנִים אֵין מַתָּר רַק לְהוֹרִיד מֵחֲמוּרָה לְקַלָּה, אֲבָל לֹא לְחל, דְּהַזְמָנָה לְגוּף הַקְּדֻשָּׁה מִלְּתָא הוּא, וְהָכָא הֲלֹא הַמְחַבֵּר הַזֶּה בְּעַצְמוֹ סְבִירָא לֵיהּ לְקַמָּן דָּזֶה הוּא בִּכְלַל הוֹרָדָה לְחל. **גַּם מַה שֶּׁכָּתַב אַחַר כָּךְ וְאֲפִלּוּ אִם הִתְנָה עֲלֵיהֶם וְכוּ' דְּמִקְדָּשׁ לְחל וְכוּ',** עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"ז) דְּמִסִּיק דִּבְרֵצוּעוֹת מְהֲנֵי תְּנַאי, **וְהוּא פְּשׁוּט, דְּהֵם רַק תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה וּמְהֲנֵי תְּנַאי בָּזֶה לְהוֹרִידָן לְחל** וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן מ"ב סָעִיף ג'. **וַאֲפִלּוּ בְּבָתִּים וּפָרָשִׁיוֹת לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי יֵשׁ לְעַיֵּן בָּזֶה,** דְּהֲלֹא בִּקְלָלָה שֶׁנִּתְעַבֵּד לְשֵׁם פָּרָשִׁיוֹת דְּהוּא הַזְמָנָה לְגוּף הַקְּדֻשָּׁה וְאָסוּר לְהוֹרִידוֹ לְחל, הוֹכִיחְתִּי לְקַמָּן מ"כ (במשנ"ב ס"ק יט) דְּיָכוֹל לִכְתֹּב עָלָיו שֵׁאָר דִּבְרֵי תּוֹרָה, מִשּׁוּם דְּיֵשׁ בָּזֶה עַל יְדֵי זֶה עַל כָּל פָּנִים קְצָת קְדֻשָּׁה, וְהָכָא נָמֵי בְּעִנְיָנֵנוּ, הֲלֹא גַּם עַתָּה אַף דְּאֵין עַל הַפָּרָשִׁיוֹת קְדֻשַּׁת תְּפִלִּין עַל כָּל פָּנִים קְדֻשָּׁה יֵשׁ בָּהֶן, וְהָכִי נָמֵי הַבָּתִּים הֵם תַּשְׁמִישֵׁי לִקְדֻשָּׁה, וְאִם כֵּן לְיהֵנֵי תְּנַאי. **וְאֵין הַתְּשׁוּבָה בְּיָדִי לְעַיֵּן בָּזֶה. וְאִפְשָׁר דְּיֵשׁ לְהַקֵּל עַל יְדֵי תְּנַאי בְּשֶׁל רֹאשׁ דְּרַבֵּנוּ תָּם לְרַשִׁ"י אִם אֵין לוֹ פָּרָשִׁיוֹת אֲחֵרִים, וְצָרִיךְ עִיּוּן.** עוֹד כָּתַבְתִּי בְּשֵׁם פְּרִי מְגַדִּים (מש"ז סק"ג), דְּאִם מָצָא רְצוּעָה וְכוּ', וְהִשְׁמַטְתִּי תְּשׁוּבַת יַד אֶלְיָהוּ שֶׁמּוֹבָא בְּבֵאוּר הֲלָכָה (סק"ו), שֶׁבְּזִמֵּנֵנוּ רֻבָּא שֶׁל רַשִׁ"י, וְעוֹד עַיֵּן בְּסֵפֶר פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה מַה שֶּׁכָּתַב עַל זֶה. וּלְפִי שֶׁדִּבְרֵי הַפְּרִי מְגַדִּים מְקֻשָּׁים לְהַבָּנָה אַמַּרְתִּי לְהַעְתִּיקוֹ פֹּה זֶה לְשׁוֹנוֹ, אִם מָצָא שֶׁל יָד [טָעוּת סוֹפֵר, וְצָרִיךְ לוֹמַר גַּם כֵּן אוֹ שֶׁל רֹאשׁ] וּרְצוּעָה בְּלֹא פָּרָשִׁיוֹת וְסָפֵק שְׁמָא שֶׁל רַבֵּנוּ תָּם, שֶׁפִּיר לְהַנִּיחַ פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל רַשִׁ"י, סָפֵק סְפֵקָא וְרֻבָּא שֶׁל רַשִׁ"י וּמַעֲלִין בְּקֹדֶשׁ, וְאַנַן בְּקִיאִין וְרַשִׁ"י עִקָּר, וְצָבוּד צָרִיךְ עִיּוּן גַּם בְּרִצּוּעוֹת מַחל לִקְדֻשָּׁה, וְהֻבָּן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. הִנֵּה מַה שֶּׁכָּתַב סָפֵק סְפֵקָא, פְּשׁוּט דְּשְׁמָא הֵם שֶׁל רַשִׁ"י וְשִׁמְא שֶׁל רַשִׁ"י עִקָּר, אַף דְּמִשּׁוּם זֶה הַשַּׁעַם לְבַד הָיָה מַתָּר לְהַנִּיחוֹ גַּם לְשֶׁל רַבֵּנוּ תָּם, אוֹ דְּשְׁמָא שֶׁל שְׁנֵיהֶם אִסּוּר דְּהַפְסָקוֹת הֵם סוֹתְרוֹת אַהֲדָדֵי, וְלָכֵן סֵיכ דְּרַבָּא וְאַנַן בְּקִיאִין וְרַשִׁ"י עִקָּר. אַךְ סוֹף דְּבָרָיו נִפְלָאִים הֵם, דִּבְצִבּוּד אֵין שִׁיּוּךְ שֶׁמָּא עַבְּדָן לְשֵׁם תְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י אוֹ דְּרַבֵּנוּ תָּם, דְּהֲלֹא הָעֲבוּד הוּא סְתָמָא לִשְׁמָהּ. וְנִרְאֶה לְעִנְיוּת דַּעְתִּי דְּכְנָוָתוֹ הוּא, דִּלְקַמָּן בְּסִימָן ל"ט סָעִיף ט' אִיתָא דְּאִם לָקַח תְּפִלִּין שֶׁלֹּא מִן הַמֻּמְחֶה בּוֹדֵק מֵהֶם שֵׁשׁ קְצִיצוֹת בְּחֹסֶר וְיֶתֶר יָדִי בָּזֶה, וְלֹא חִיְישִׁינַן שֶׁמָּא עֲבַד הַמּוֹכְרָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, דְּהַכֹּל בְּקִיאִין בָּזֶה, וְלָכֵן מִסְתַּפֵּק הַפְּרִי מְגַדִּים בְּעִנְיָנֵנוּ, דִּלְוֵי יְהֵי דְּהַכֹּל בְּקִיאִין שֶׁהַפָּרָשִׁיוֹת צָרִיךְ עֲבוּד לִשְׁמָהּ, הֲלֹא בְּעֲבוּד הַבָּתִּים וְהָרְצוּעוֹת אֵין נוֹגֵעַ לֵאמֹר שֶׁהַכֹּל בְּקִיאִין עַתָּה בָּזֶה, דַּהֲלֹא יֵשׁ בָּזֶה מַחֲלֹקֶת בֵּין הַפּוֹסְקִים וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל"ג (ס"ז), וְאִם כֵּן שָׁמָּא אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱבַד מִמֶּנּוּ עָשָׂה הַבָּתִּים אוֹ הָרְצוּעוֹת בְּלֹא עֲבוּד לִשְׁמָהּ, וְאִם כֵּן הוּא מַעֲלֶה עַתָּה מַחל לִקְדֻשָּׁה בְּלִי הַזְמָנָה מֵעֲלֶיהָ דְּעֲבוּד, וּמַה דְּמִתִּיר הַגְּמָרָא (עירובין צז:) לִקַּח תְּפִלִּין דְּמִשְׁמַע אַף עִם רְצוּעוֹת, דְּוַדַּאי בְּזִמַּנֵּיהֶם שֶׁהָיָה יְדוּעַ אִם צָרִיךְ עֲבוּד אוֹ לֹא, וְאַיִן הָכִי נָמֵי דְּבִזְמַנֵּנוּ אִם לוֹקֵחַ מִפִּי שְׁאֵינוֹ מֻמְחֶה צָרִיךְ לִדְרֹשׁ מֵהַמּוֹכֵר אִם הָיָה בְּהַבָּתִּים וּרְצוּעוֹת עֲבוּד לִשְׁמָהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ דְּאֵיירֵי בְּמִצְיָאָה, זֶהוּ הַנִּרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי בְּכַוָּנָתוֹ. **וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ עִיּוּן גָּדוֹל בָּזֶה בִּזְמַנֵּנוּ בִּרְצוּעָה הַנִּמְצֵאת, דְּשְׁמָא רַק נִשְׁחֲרָה לִשְׁמָהּ וְלֹא נַעֲבְדָה לִשְׁמָהּ, דְּהַרְבֵּה יֵשׁ שֶׁמְּקִלִּין בָּזֶה, וְשֶׁלֹּא כְּדִין הוּא,** וּכְמוֹ שֶׁבְּאֵר הַשַּׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה לְעֵיל בְּסִימָן ל"ג (סק"ה), וְעַיֵּן שָׁם בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם (במשנ"ב ס"ק יח), וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ אִם נִזְדַּמֵּן וּכוּ', פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ו):

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ס) מִנְחוֹת כ"ט עַמּוּד א': (ג) לְעֵיל בְּסִימָן ל"ב סָעִיף י"ח, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּבֵאוּר הַגְּרָ"א שָׁם דָּזֶה מִיקְרֵי שִׁנּוּי בְּצוּרָתָהּ:

דִּיקּוּטֵי דִּבְרֵי הָרֵם: א] וּבְגִיה"ל (ד"ה הוא חול) כְּתַב דִּבְרֵצוּעוֹת מוֹעִיל תְּנַאי, וּבְבָתִּים וּפָרָשִׁיוֹת כְּתַב שֶׁאִפְשָׁר שִׁישׁ לְהָקֵל עַ"י תְּנַאי כְּלְהַחְלִיף מִר"ת לִרַ"שִׁ" אִם אֵין לוֹ פָּרָשִׁיוֹת אֲחֵרוֹת. וּבְשוּ"ע הֹרֵם (ס"ח) כְּתַב: וְכֵן לֹא יַחֲלִיף הַבָּתִּים וְהָרְצוּעוֹת מִזֶּה לָזֶה אֶלָּא אִם כֵּן הִתְנָה מִתְּחִלָּה. מִבְּוֹאר דַּעְתּוֹ שֶׁמּוֹעִיל תְּנַאי גַּם בְּבָתִּים אֲפִילּוּ לְכַתְּחִלָּה [וּמִשְּׁמַע אֲפִילּוּ מִשֶּׁל רַשִׁ"י לְר"ת]. **הַמְשֵׁךְ בְּסוֹף הַסֵּפֶר**

עוֹן וְהֶדֶר - Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לוֹ

ב שם. ג מְנָחוֹת כ״ט (ע״ב), בְּשִׁמּוּשָׁא רַבָּא (הובא ברא״ש הל׳ תפילין דף קכב טור ב).

(ג) **לְאַחֲרָת.** הַגָּה: וּלְכַתְּחִלָּה יִכְתֹּב (ד) בִּכְתִיבָה תַּמָּה, כַּמְבֹאָר בַּשּׁוּר וּבְשָׁאָר פּוֹסְקִים, וְהוּא יָדוּעַ אֵצֶל הַסּוֹפְרִים. מִיהוּ (ה) אִם שָׁנָה בִּצְוּרַת הַכְּתָב, אֵינוֹ פָּסוּל: **ב** [כ]כָּל אוֹת צְרִיכָה לִהְיוֹת גְּלָם אֶחָד, לְכָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת בַּנְּקֻדָּה שֶׁעַל הָאָל״ף שֶׁהִיא כְּמִין יו״ד, וּבַנְּקֻדָּה שֶׁתַּחְתֶּיהָ, וּבְיוּדֵ״י (ו) הַשִּׁי״ן וְהָעֵי״ן וַאֲחוֹרֵי צַדֵּ״י, שֶׁיִּהְיוּ נוֹגְעוֹת בָּאוֹת, (ז) וּבְאַחַת (ח) שֶׁאֵינָהּ נוֹגַעַת פְּסוּלִין, (ט) וְכֵן בְּשָׁאָר אוֹתִיּוֹת, חוּץ מֵהֵ״א וְקוֹ״ף (י) שֶׁאֵין (כ) [כ] לְגַּע הָרֶגֶל (יא) בַּגַּג, וְאִם נָגַע פָּסוּל: **ג** [ג]צָרִיךְ (יב) לְתַיֵּג (ג) [ג] (יג) שַׁעֲטַנֵ״ז גֵּ״ן, וְהַסּוֹפְרִים (יד) נָהֲגוּ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב [כ] לְגַּע. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֶב. וּמַה שֶּׁכָּתַב (סק״ג) אוֹ שְׁנוֹגְעִין זֶה בְּזֶה, עַיֵּן בְּיָד אֶפְרַיִם (ס״ג), וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל״ב סְעִיף קָטָן (י״ז) מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בָּזֶה: **ג [ג] שַׁעֲטַנֵ״ז גֵּ״ן.** עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֶב. וְעַיֵּן הַטְּאוּטָרַת שֶׁל הַחַי״ת. וְכָתַב בִּכְרֵכִי יוֹסֵף (סק״א) בְּשֵׁם מַהֲרַ״ם בֶּן חָבִיב שֶׁאִם עָשָׂה הַסּוֹפֵר הַחַי״ת בְּאוֹת ה״א וְהַי״ו, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין בְּאוֹת חַי״ת, אֵין לְהַחֲלִיט לְמַעֲשֶׂה לְהַכְשִׁיר, כֵּיוָן דְּלֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ מִי שֶׁעָשָׂה כֵּן:

בְּאֵר הַיֵּטֵב

ב (כ) לְגַּע. בִּכְדֵי שֶׁאָדָם בֵּינוֹנִי יַכִּירֶנּוּ הַיֵּטֵב מֵעַל סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁעַל גַּבֵּי הַבְּהֵמָה כְּשֶׁקּוֹרֵא בּוֹ. וּבַ״ח (ס״א) כָּתַב בְּשֵׁם בְּרוּחִין שֶׁאָמַר (הגה״ה נג) בְּרַחוּק אַמָּה. וְגַם לֹא יַרְחִיקֶנּוּ יוֹתֵר מֵעֵבֶר הַגַּג: **ג (ג) שַׁעֲטַנֵ״ז גֵּ״ן.** צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ הַתָּגִים נוֹגְעִים בְּגוּף הָאוֹתִיּוֹת, וְכָל אֶחָד נִפְרָד מֵחֲבֵרוֹ. מְנַחֵם עֲזָרִיָה (שו״ת רמ״ע מפאנו) סִימָן (ל״ח) [ל״ח]. גַּם לֹא יַדְבִּיקֵן בְּסוֹף הָאוֹת כִּי אִם בְּאֶמְצָעִיתָן. וְאִם אֵינָן נוֹגְעִים בְּגוּף הָאוֹתִיּוֹת, אוֹ שֶׁנּוֹגְעִין זֶה בְּזֶה, פְּסוּלִים. מִיהוּ אִם יְדִיעָתָן שֶׁכָּתְבָן מֻמְחֶה, תְּלִינָן שֶׁנִּפְרַד אַחַר שֶׁנִּכְתַּב, וּמִכְשִׁירִים. הַרַמַ״ע (שם), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג). וְעַיֵּן שָׁם שֶׁהֶעֱלָה דְּאִם עָשָׂה חֵית כָּזֶה ח כְּשֵׁרָה, אֲפִלּוּ הֶאֱרִיךְ בָּהּ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְרֻבַּעַת, כְּשֵׁרָה. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל״ב סְעִיף קָטָן מ׳:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הָאָל״ף בְּגַג הָאָל״ף וְכַדּוֹמֶה, וַאֲפִלּוּ אִם הַתִּינוֹק יִקְרָאֵהוּ לְאוֹת (ג) לֹא מְהַנֵּי. כֵּיוָן שֶׁאָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאֵין צוּרָתָהּ עָלָיהּ כָּרָאוּי: **(ג) לְאַחֶרֶת.** רָאִיתִי בְּסֵפֶר מַעֲשֶׂה רוֹקֵחַ (פ״ו ה״א) שֶׁהֵבִיא לְדִינָא בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת (מַהֲרַאנ״ח) [מַהֲרַלְנ״ח] סִימָן א׳ שֶׁכָּתַב, דַּאֲפִלּוּ אִם רַק מִקְצַת הָאוֹת נִדְמֶה לְאוֹת אַחֵר, פָּסוּל, וּמִדִּבְרֵי הַגְּרַ״א לְעֵיל בְּסִימָן ל״ב סְעִיף י״ח לֹא מַשְׁמַע כֵּן, וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ (שם סכ״ה): **(ד) בִּכְתִיבָה תַּמָּה.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, כְּתִיבָה תַּמָּה וּשְׁלֵמָה בְּתְמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת כְּפִי מַה שֶּׁלָּמְדוּהוּ מֵהַתַּלְמִיד וְקַבָּלַת הָרִאשׁוֹנִים וְעַל פִּי הַסּוֹד, וְכַמְבֹאָר בְּבֵית יוֹסֵף בְּסִימָן זֶה: **(ה) אִם שִׁנָּה וְכוּ׳.** הֵיְנוּ (ז) שֶׁלֹּא כָּתַב תְּמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת הַמְּזֻכָּרִים בַּסְּפָרִים, אֲבָל תְּמוּנַת הָאוֹת מִיהוּ צָרִיךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְּחַבֵּר שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּנֶּה וְכוּ׳, וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יְשַׁנֶּהוּ לְאוֹת אַחֵר, כְּגוֹן מִדָּ״ת לְרֵי״ש אוֹ מִבֵּי״ת לְכָ״ף וְכַדּוֹמֶה. וְהַכַּוָּנָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה (מהדו״ק יו״ד) סִימָן פ׳, דְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ שֹׁרֶשׁ בְּגִמָרָא אֵין לְפָסֵל הָאוֹת עֲבוּר זֶה. וּכְדֵי שֶׁיֵּדַע הַקּוֹרֵא אֵיךְ לִכְתֹּב לְכַתְּחִלָּה, וְגַם אַיזֶה פְּרָט יֵשׁ לוֹ שֹׁרֶשׁ וְהוּא מֵעֵקֶר תְּמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁיִּהְיֶה זֶה לְעִכּוּבָא אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, לָכֵן הִתְחַזַּקְתִּי בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעָשִׂיתִי עַל זֶה קוּנְטְרֵס מְיֻחָד בְּסוֹף סִימָן זֶה, וְהָעָתַקְתִּיו מֵהַבַּיִת יוֹסֵף וּפְרִי מִגְדִּים וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים תְּמוּנַת כָּל הָאוֹתִיּוֹת לְמַעֲשֶׂה, וּקְרָאתִיו בְּשֵׁם ׳מִשְׁנַת סוֹפְרִים׳, וְכָלַלְתִּי בּוֹ גַּם קְצוּר כְּלָלֵי דִּינֵי הַקַּפַּת גְּוִיל וְחַק תּוֹכוֹת וְשֶׁלֹּא כְּסִדְרָן מִבַּעַל פְּרִי מִגְדִּים וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **ב (ו) הַשִּׁי״ן וְהָעֵי״ן.** בְּכָל הָרֶגֶשִׁים: **(ז) וּבְאַחַת.** פָּרוּשׁ, אֲפִלּוּ (ה) בְּיִו״ד אֶחָד מִן הַשִּׁי״ן, וְהוּא הַדִּין אִם יֵשׁ הֶפְסֵק בְּאֶמְצַע הָאוֹת: **(ח) שֶׁאֵינָהּ נוֹגַעַת.** אֲפִלּוּ אִם הַפְרוּד הוּא דַּק (ו) שֶׁאֵין פְּרִידָתוֹ נָכָר לְהָדְיָא, (ז) וְלֹא מְהַנֵּי כָּאן קְרִיאַת הַתִּינוֹק, כֵּיוָן שֶׁיְּדוּעַ הוּא הָאוֹת וְאֵין לְטָעוֹת בְּאַחֵר, דְּדַוְקָא אִם גְּרִיעוּתוֹ מֻחֶמֶת שֶׁיֵּשׁ סָפֵק לְדַמּוֹתוֹ לְאוֹת אַחֵר, אָז מוֹעִיל קְרִיאַת הַתִּינוֹק, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל״ב סְעִיף י״ז. וְכָל זֶה בְּלֹא תִּקּוּן, אֲבָל עַל יְדֵי תִּקּוּן מְהַנֵּי דְּלֹא לָהֲוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן אִם הַתִּינוֹק קָרָאוֹ לְאוֹת, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל״ב סְעִיף כ״ה (וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ (סק״ק כקב וביה״ל ד״ה מכירם) בְּשֵׁם הַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר, וּלְעִנְיַן יו״ד שֶׁאַחֲוֹרֵי הַצַּדֵּ״י אִם נִרְאֶה כְּיוּ״ד וְנוּ״ן (משנ״ב ס״ק קיח וביה״ל ד״ה אות)). וּבְכָל זֶה אֵין חִלּוּק בֵּין אִם נַעֲשָׂה בְּצַד הַכְּתִיבָה אוֹ לְאַחַר הַכְּתִיבָה, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ל״ב (ס״ק קיד): **(ט) וְכֵן בְּשְׁאָר אוֹתִיּוֹת.** כְּגוֹן הַנְּקֻדָּה שֶׁלְּמַטָּה שֶׁבַּגִּימ״ל אוֹ הַנְּקֻדָּה שֶׁבַּפּ״א אוֹ (י) הָרֶגֶל שֶׁבְּתוֹךְ הַתֵּי״ו אִם לֹא נָגְעוּ בָּהָאוֹת, אוֹ שֶׁיֵּשׁ הֶפְסֵק בְּאֶמְצַע אֵיזֶה אוֹת: **(י) שֶׁאֵין לְגַּע.** וּלְכַתְּחִלָּה יִהְיֶה הֶפְסֵק (ט) בִּכְדֵי שֶׁאָדָם בֵּינוֹנִי יַכִּירֶנּוּ הַיֵּטֵב מֵעַל סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁעַל גַּבֵּי בְּהֵמָה כְּשֶׁקּוֹרֵא בּוֹ, גַּם לֹא יַרְחִיקוֹ יוֹתֵר מֵעֵבֶר הַגַּג: **(יא) בַּגַּג.** וְהוּא הַדִּין (י) הַקּוֹ״ף בְּיִרְכּוֹ שֶׁבְּצִדּוֹ. וְכָל זֶה אֲפִלּוּ אִם נַעֲשָׂה הַנְּגִיעָה אַחַר הַכְּתִיבָה, וַאֲפִלּוּ אִם הַנְּגִיעָה דַּקָּה כְּחוּט הַשַּׂעָרָה, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל בְּסִימָן ל״ב סְעִיף י״ח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (ס״ק פג), וְעַיֵּן שָׁם בְּעִנְיַן תִּקּוּן הָאוֹת אִם לֹא כָּתַב אַחֵר זֶה, דְּאִי לָאו הָכִי הָוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן: **ג (יב) לְתַיֵּג.** אֲפִלּוּ בְּסֵפֶר תּוֹרָה, וְכָל שֶׁכֵּן בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת. וְהַתָּגִין הָאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשָׁה תָּגִין קְטַנִּים (יג) וְדַקִּים כְּחוּט הַשַּׂעָרָה זְקוּפוֹת עַל אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת, (יד) אֶחָד מִימִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל וְאֶחָד מִלְמַעְלָה, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּשְׁלֶשְׁתָּן מִלְמַעְלָה, וְכֵן נוֹהֲגִין. וּכְעֵין קַו דַּק הוּא כָּל תָּג וְתָג, כְּדֵי נוֹהֲגִין בְּאֵלּוּ הָאֲרָצוֹת, וְטוֹב יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כָּל אֶחָד כְּעֵין (יג) תְּמוּנַת זַיִן, אַךְ שֶׁיִּהְיוּ קְטַנִּים וְדַקִּים מְאֹד: **(יג) שַׁעֲטַנֵ״ז גֵּ״ן.** וְהוּא הַדִּין (יד) צַדֵּ״י כְּפוּפָה וְנוּ״ן פְּשׁוּטָה. וְאִם (טו) הוֹסִיף הַסּוֹפֵר לַעֲשׂוֹת תָּגִין חוּץ מֵאוֹתִיּוֹת שַׁעֲטַנֵ״ז גֵּ״ן וְחוּץ מֵאֵלּוּ הַמְּזֻכָּרִים בְּשׁוּר וּבְלִבּוּשׁ שֶׁנָּהֲגוּ בָּהֶם הַסּוֹפְרִים, לֹא עָבַב, אַךְ בְּתָנַאי שֶׁיִּהְיוּ מְחֻבָּרִים לָהָאוֹת, אֲבָל אִם אֵינוֹ מְחֻבָּר יֵשׁ לְמָחְקוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּשֵׁם הַקֹּדֶשׁ, וּלְכַתְּחִלָּה אֵין נָכוֹן לְהוֹסִיף תָּגִין מַעַצְמוֹ כָּל שֶׁלֹּא מָזָכָר בַּסְּפָרִים. וְתִיּוּג שֶׁל שַׁעֲטַנֵ״ז גֵּ״ן הוּא (טו) בַּשִּׁי״ן עַל רֹאשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל הָאוֹת, וּבְעֵי״ן וְטֵי״ת וְצַדֵּ״י עַל רֹאשׁ הַשְּׁמֹאלִי, וְיִדְבִּיקֵן (יז) בְּאֶמְצָעִיתוֹ לֹא בְּסוֹפוֹ. כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הָרַמַ״ע (מפאנו סי׳ לח), שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁיִּהְיוּ הַתָּגִין נִפְרָדִין כָּל אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָאוּ רַק כְּתִמְוֹנַת זִיזִין וְלֹא כְּעֵי״ן וְשִׁי״ן, וּלְעִכּוּבָא הוּא. גַּם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ הַתָּגִין נוֹגְעִין בְּגוּף הָאוֹת, וְאִי לָאו הָכִי פְּסוּלִין, דְּאַף דְּאֵין עִכּוּב בַּעֲשִׂיַּת הַתָּגִין כְּמוֹ שֶׁפָּסַק הַמְּחַבֵּר, מִכָּל מָקוֹם זֶה גָּרַע, דְּהָוֵי (יח) כִּיתְרוֹן אוֹת קְטַנָּה בֵּין הַשִּׁיטִין. וְעַיֵּן בְּיָד אֶפְרַיִם שֶׁכָּתַב דְּלֹא מְהַנֵּי אַף אִם יִמְשֹׁכֵם אַחַר כָּךְ אֶל הָאוֹת, רַק צָרִיךְ לְגוֹרְרָם וּלְכָתְבָם מֵחָדָשׁ, רַק אִם יָדְעִינַן שֶׁכָּתְבָן מֻמְחֶה, תְּלִינַן שֶׁנִּפְרַד אַחַר שֶׁנִּכְתַּב וּמִכְשִׁירִין בְּהַמְשָׁכָה אֶל הָאוֹת. וְהַלְבּוּשֵׁי שְׁרָד כָּתַב דְּהָרַמַ״ע (שם) סְבִירָא לֵיהּ דְּלֹא גָּרַע דָּבָר זֶה מֵחָסְרוֹן הַקַּפַּת גְּוִיל דְּאֵינוֹ מְעַכֵּב רַק בַּתְּחִלָּה, וְעַל כֵּן אִם נִפְרַד אַחַר שֶׁנִּכְתַּב, כָּשֵׁר בְּלֹא תִּקּוּן כְּלָל, וּמִמֵּילָא לְדָבָרָיו אִם לֹא הָיוּ נוֹגְעִין מִתְּחִלַּת הַכְּתִיבָה, מְהַנֵּי עַל כָּל פָּנִים תִּקּוּן, דּוּמְיָא דְּמַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן ל״ב סְעִיף קָטָן גְּוִיל, וְכֵן מַשְׁמַע לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי מִפְּשָׁטָא דִּלְישָׁנֵיהּ דְּהָרַמַ״ע, עַיֵּן שָׁם. וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה נָכוֹן לְהַחְמִיר כְּיַד אֶפְרַיִם, וְעַיֵּן פְּרִי מִגְדִּים (א״א סק״ג): **(יד) נָהֲגוּ לְתַיֵּג.** בְּתִפְלִּין אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת מִלְּבַד אֵלּוּ, וְהֵם מְזֻכָּרִים בַּשּׁוּר בְּשֵׁם הַשְּׁמוּשְׁא רַבָּא וּבְשֵׁם הָרַמְבַּ״ם (פ״ב ה״ט). וְהַתָּגִין הָאֵלּוּ הֵם (טו) תָּגִינִים גְּדוֹלִים, אַךְ שֶׁיִּהְיוּ דַּקִּים שֶׁלֹּא יִתְקַלְקֵל הָאוֹת עַל יְדֵי זֶה. וּמְאֹד צָרִיךְ לְזַהֵר בְּיוֹתֵר בַּתָּגִין שֶׁעַל הַיּוּ״ד אוֹ שֶׁעַל הַיּוּ״ד, כִּי בְּקַל יִשְׁתַּנֶּה הָאוֹת

(שם), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג). וְעַיֵּן שָׁם שֶׁהֶעֱלָה דְּאִם עָשָׂה חֵית כָּזֶה ח כְּשֵׁרָה, אֲפִלּוּ הֶאֱרִיךְ בָּהּ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ מְרֻבַּעַת, כְּשֵׁרָה. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל״ב סְעִיף קָטָן מ׳:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) בַּ״ח שָׁם בְּשֵׁם מַהֲרַי״ק (סר׳ סט) בְּסִימָן זֶה (ד״ה ומ״ש וכו׳ ובכל אות): **(ד)** פְּרִי מִגְדִּים (משב״ז סק״א): **ב (ה)** כֵּן מוּכָח מַהַגְּרַ״א, וְכֵן מִבַּמֶּה מְקוֹמוֹת: **(ו)** בְּסִימָן ל״ב סְעִיף כ״ה: **(ז)** ט״ז (סק״א) וְהַגְּרַ״א: **(ח)** בַּ״ח (ד״ה ומ״ש באות תי״ו): **(ט)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וְאַלִּיָּה רַבָּה (סק״ד): **(י)** (לְעֵיל) [לְקַמָּן] בְּתְמוּנַת הָאוֹתִיּוֹת, עַיֵּן שָׁם: **ג (יא)** הַרְמַב״ם פֶּרֶק ד׳ מֵהִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה (ה״ח): **(יב)** טוּר יוֹרֶה דֵּעָה (סר׳ רעד), וְהֵבִיאוּ הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש הילכך): **(יג)** בַּ״ח שָׁם (שם) בְּשֵׁם הָאֲגוּר (סר׳ סה) וְהָרַמְבַּ״ם (פ״ב ה״ח): **(יד)** בַּ״ח שָׁם (שם) בְּשֵׁם רַשׁ״י (מנחות כט: ד״ה שעטנז): **(טו)** תְּשׁוּבַת חֲתַם סוֹפֵר (יו״ד סר׳ רסה): **(טז)** בַּ״ח בְּצִוּרַת הָאוֹתִיּוֹת כְּמָה פְּעָמִים (באותיות ט״ת ושי״ן), דְּלֹא כְּמָה שֶׁזָּכַר פֹּה בְּשֵׁם הַנְּמוּקֵי יוֹסֵף (הל׳ ספר תורה ד. ד״ה ניקב), וְכֵן מוּכָח מִסֵּפֶר הַתְּרוּמָה (סר׳ רא) שֶׁהוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף פֹּה (ד״ה ומ״ש רבינו ולא): **(יז)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג): **(יח)** הַיַּד אֶפְרַיִם וְהַגְּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר בְּשֵׁם הָרַב מְנַחֵם עֲזָרְיָה (רמ״ע מפאנו סר׳ לח): **(יט)** בַּ״ח שָׁם (שם) וְדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות יג):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לוֹ

לְתַיֵּג אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, [ד]וְאִם לֹא תִּיֵּג אֲפִלּוּ שַׁעַטְנֵ"ז גֵּ"ץ, (ז) [ד] (טו) לֹא פָּסַל:

בְּאֵר הֵיטֵב

(ז) **לֹא פָּסַל.** וְהַבַּ"ח (ס"ה) פּוֹסֵל אִם לֹא תִּיֵּג שַׁעַטְנֵ"ז גֵּ"ץ. וְנִרְאֶה לִי דְּטוֹב לְתַקֵּנָם אַחַר כָּךְ, וַאֲפִלּוּ בִּתְפִלִּין מוֹעִיל תִּקּוּן, וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וְכֵן כָּתְבוּ עוֹלַת תָּמִיד (סק"ב) וּבְשִׁיְרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י סק"ח), וְעַיֵּן ט"ז. [וּכְתָב בְּרוּךְ שֶׁאָמַר (הגר"ה פא) מֻבְיָא פּוֹסְקִים רַבִּים לְפָסֵל אִם לֹא תִּיֵּגָן. וְכָתַב בְּתְשׁוּבַת רַדַּ"ךְ (סי' א חדר ל) דְּהוּא הַדִּין אִם הוֹתִירוּ עַל הַשֵּׁשׁ זִיעִין שֶׁהֶחְזִירוּ בַּשֵּׁ"ס, דְּפָסוּל. כָּתַב בְּסֵפֶר אַגֶּרֶת הַשִּׁיחִל, שַׁעַטְנֵ"ז הוּא אוֹתִיּוֹת שְׁטָן ע"ז, וְהֵם שְׁנֵי מְקַטְרְגִים גְּדוֹלִים, וְזֶהוּ גַּם כֵּן סוֹד שֶׁל שַׁעַטְנֵ"ז גֵּ"ץ, כִּי גֵּ"ץ גַּם כֵּן שֵׁם שֶׁל מְקַטְרֵג אֶחָד, וְהַתָּגִין שֶׁעֲלֵיהֶם הֵם כְּמוֹ חָרָב וַחֲנִית לְהַנָּצֵל מֵהֶם]:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ד] **לֹא פָּסַל.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק"ב) בְּשֵׁם מַהֲרַ"ם אִיפְּפִינְיָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהַתָּגִין צְרִיכִין לִהְיוֹת תְּמוּנַת זִיזִין כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמַ"ע (מפאנו סי' לח), וְכֵן הוּא בְּרַעֲיָא מְהֵימְנָא (ח"ב קנח.) וּבַתְּשׁוּבוֹת (סב:), וְכָל מַה שֶּׁכָּתוּב בְּשׁוּ"ת בְּאֵר עֵשֶׂק (סי' ג) לֵיתָא, עַיֵּן שָׁם: הָרַמַ"ךְ (פ"ב ה"ט).

ד הָרֹא"שׁ (שם דף קכד סוד"ה ב), וְכֵן נִרְאָה מִדִּבְרֵי

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַל יְדֵי זֶה: **(טו) לֹא פָּסַל.** וְהַבַּ"ח (ס"ה) פּוֹסֵל בָּזֶה, וְגַם הַגְּרַ"א בְּבֵאוּרוֹ מְיַשֵּׁב לְכָל אַחַת מִן הַשִּׁיטוֹת וּמֵבִיא הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דְּמַחְמִירִין בָּזֶה, עַל כֵּן מֵהַנָּכוֹן מְאֹד לָחוּשׁ לָזֶה וּלְתַקְּנָם אַחַר כָּךְ, וְתִקּוּן מֵהֲנֵי אֲפִלּוּ בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת, וְלֹא הֲוֵי בָּזֶה שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, דִּבְלֹא הַתָּגִין נַמֵּי צוּרָתָהּ עָלֶיהָ (אַחֲרוֹנִים). וְדַע עוֹד דְּהַמְּחַבֵּר מְיֵירֵי שֶׁעָשָׂה רֹאשׁ הָאוֹת לְמַעְלָה כְּתִקּוּנוֹ אַךְ שֶׁחִסֵּר הַתָּגִין שֶׁעָלָיו, אֲבָל אִם עָשָׂה לְמַעְלָה רֹאשׁוֹ עָגֹל גַּם כֵּן, מִשְׁמַע מֵהַבֵּית יוֹסֵף (ד"ה וא"א ד"ל) דְּאֵין לְהָקֵל אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד לְפִי פְּרוּשׁ הָרַאֵ"ם (יראים סי' שצט). וְצָרִיךְ עִיּוּן לְמַעֲשָׂה, כִּי לְכְאוֹרָה לְהָרַמְבַּ"ם (שם) יֵשׁ לְהָקֵל בְּכָל גַּוְנֵי [עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א דְּלְהָרַמְבַּ"ם לֹא אַיְירֵי הַגְּמָרָא כְּלָל בִּתְפִלִּין, רַק בִּמְזוּזָה, וְלֹא לְעִנְיַן עִגּוּל וְהַמְשָׁכָה אַף לְעִנְיַן תָּגִין מַמָּשׁ, וְרַק לְכָתְחִלָּה]. כָּתַב בְּסֵפֶר אַגֶּרֶת הַשִּׁיחִל שַׁעַטְנֵ"ז הוּא אוֹתִיּוֹת שְׁטָ"ן עַ"ז וְהֵם שְׁנֵי מְקַטְרְגִים גְּדוֹלִים, וְזֶהוּ גַּם כֵּן סוֹד שֶׁל שַׁעַטְנֵ"ז גֵּ"ץ, כִּי גֵּ"ץ גַּם כֵּן שֵׁם שֶׁל מְקַטְרֵג אֶחָד, וְהַתָּגִין שֶׁעֲלֵיהֶם הֵם כְּמוֹ חָרָב וַחֲנִית לְהִנָּצֵל מֵהֶם:

מִשְׁנָה בֵּרוּרָה

תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ כְּתוּבִין כְּסִדְרָן מִן הַתּוֹרָה, דִּכְתִיב (דברים ו ו) 'וְהָיוּ הַדְּבָרִים' כְּסִדְרָן, בֵּין הַקְּדִים פָּרָשָׁה לְפָרָשָׁה וּבֵין תַּבָה לְתַבָה אוֹ אוֹת לְאוֹת, פָּסוּל. אֲבָל בָּזֶה הָאוֹת גּוּפָא, לֹא שַׁיָּךְ שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, כְּגוֹן צַדֵּ"י שֶׁמֻּרְכָּב מִיו"ד נו"ן, וְכָתַב הַנּוֹ"ן וְאַחַר כָּךְ הַיּו"ד, לֹא הֲוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא. וְכֵן אִם כָּתַב מִקְצָת אוֹת וְאַחַר כָּךְ כָּתַב הָאוֹת שֶׁמִּקַּדֶּם, מַשְׁלִים הָאוֹת וְלֹא הֲוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, דְּכָל שֶׁאֵין כּוֹתֵב אוֹת שָׁלֵם מִקְּרֵי 'וְהָיוּ הַדְּבָרִים' כְּסִדְרָן, דְּדָבָר שֶׁלֵּם בְּעֵינַן לֹא חֲצִי דָּבָר. אֲבָל אִם כָּתַב יו"ד בְּלֹא קוֹצוֹ הַשְּׂמְאלִי, אוֹ אָלֶ"ף וְעִי"ן וְשִׁי"ן וְכַדּוֹמֶה שֶׁאֵין נוֹגֵעַ הַיּו"ד בָּהֶאוֹת, וְאַחַר כָּךְ כָּתַב מִקְדָּם, יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, דְּהַשְׁתָּא לְקַלָּא אָמְרִינַן דְּיִכּוֹל לְתַקֵּן אַחַר כָּךְ [כְּמַבְאָר בְּטַ"ז בְּסִימָן ל"ו (סק"א), וּבְסִימָן ל"ב סָעִיף כ"ה], מִשּׁוּם דְּעִקַּר הַדְּבָרִים כַּסֵּדֶר נִכְתְּבוּ, דְּשֵׁם אוֹת עָלֶיהָ אֲפִלּוּ בְּלֹא הַתָּגִין, וּכְמוֹ שֶׁנִּכְתַּב אַחַר כָּךְ, כָּל שֶׁכֵּן אִם עָשָׂה אוֹת עָלֶיהָ וְהֵרֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, דְּהַשְׁתָּא לְקַלָּא אָמְרִינַן דְּיִכּוֹל לְתַקֵּן אַחַר כָּךְ [כְּמַבְאָר בְּטַ"ז בְּסִימָן ל"ו (סק"א), וּבְסִימָן ל"ב סָעִיף כ"ה], מִשּׁוּם דְּעִקַּר הַדְּבָרִים כַּסֵּדֶר נִכְתְּבוּ. וְדַע דְּדַעַת הַפְּרִי מְגַדִּים (שם) בָּזֶה דַּאֲפִלּוּ אִם אֵין נִכָּר פְּרִידָתָן לְהָרְוִיא, וְהַתִּיגּוֹן קָרֵאהּ גַּם כֵּן לְאוֹת, לֹא מְהֲנֵי תִּקּוּן, וְעַיֵּן בְּסִימָן ל"ב (בה"ל ד"ה אות) דְּעַל כָּל פָּנִים בְּשָׁעַת הַדְּחָק יֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה דְּמְהֲנֵי תִּקּוּן:

כָּתַב עוֹד הַפְּרִי מְגַדִּים (שם ד"ה כללא דמילתא), כְּלָלָהּ דְּמִלְּתָא, כָּל שֶׁאֵין כּוֹתֵב רַק מוֹחַק אוֹ מוֹשֵׁךְ לֹא הֲוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, הַמָּשָׁל לְאַבּוֹתֵיךְ מָלָא וְאֹ"ו, צָרִיךְ לִמְחֹק הַוא"ו, וְאַף דְּעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה הַתֵּבָה כְּשֵׁנֵי תֵּבוֹת, יִמְשׁךְ הַבַּי"ת, וְאַף עַל פִּי שֶׁכּוֹתֵב, מִשְׁיָכָה לְאוֹ כְּלוּם עֲבִיד, דְּתִחְלָה נַמֵּי צוּרַת בַּי"ת עָלֶיהָ. אֲבָל דַּאי אִם עָשָׂה בַּי"ת מִתְּחִלָּה כְּצוּרַת נו"ן כְּפוּפָה וְאַחַר כָּךְ מָשְׁכוֹ לְבַי"ת, הֲוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וְכֵן אִם נִכְתַּב הָאוֹת מִתְּחִלָּה כַּסֵּדֶר, וְאַחַר כָּךְ נִתְקַלְקֵל מַחֲמַת אֵיזֶה דָּבָר שֶׁהוּא, כֵּיוָן שֶׁנִּתְכַּשֵּׁל צוּרַת הָאוֹת, כְּשֶׁחוֹזֵר אַחַר כָּךְ וּמְתַקֵּן הֲוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, דִּבְכֹל שָׁעָה בְּעֵינַן כְּסִדְרָן, וְלֹא דְּמֵי לְמֶקֶף גּוּיל, דְּלֹא קָפִיד קְרָא רַק אַשְׁעַת כְּתִיבָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בִּכְפָלִים (מש"ז שם סק"ח) בְּאֹרֶךְ. וְלִפְעָמִים אֲפִלּוּ עַל יְדֵי כְּתִיבַת נְקֻדָּה אַחַת יֵשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, כְּגוֹן שֶׁכָּתַב רֵי"ש בְּמָקוֹם דָּל"ת וְצָרִיךְ לְרַבֵּץ בְּדִיו, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ל"ב בְּטַ"ז סָעִיף קָטָן ט"ז, תּוּ מִפְסֵל מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. הַכְּלָל, כָּל שֶׁאֵין צוּרָתָהּ עָלֶיהָ וְכוֹתֵב נְקֻדָּה וְעַל יְדֵי זֶה נִתְכַּשֵּׁר הָאוֹת, יֵשׁ בָּזֶה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן:

עוֹד דְּבָרִים אֲחָדִים מַעְנְיַן חֹק תּוֹכוֹת

כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכָתַב', כְּגוֹן בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת סֵפֶר תּוֹרָה גִּט, פָּסוּל בּוֹ חֹק תּוֹכוֹת. וַאֲפִלּוּ אִם רַק קוֹצוֹ שֶׁל יו"ד נִגְמַר עַל יְדֵי חֹק תּוֹכוֹת, מַעֲכֵּב, כֵּיוָן דִּבְלֹא הַקּוֹץ לֹא הָיָה מִתְכַּשֵּׁר הָאוֹת עֲדַיִן [וַתֵּתִימַת עֲדֵי הַגִּט בְּחֹק תּוֹכוֹת, עַיֵּן בֵּית שְׁמוּאֵל בְּאֶבֶן הָעֵזֶר בְּסִימָן ק"ל אוֹת כ' בְּמָקוֹם עִגּוּן כָּשֵׁר, אַף עַל גַּב דְּלֹא כְּתִיב בְּהוּ 'וְכָתַב', לְכָתְחִלָּה מַקְפִּידִין כְּמוֹ בְּכָל הַגִּט, עַיֵּן שָׁם]. וְהִנֵּה עִנְיַן חֹק תּוֹכוֹת צָרִיךְ הַסּוֹפֵר לְזָהֵר בּוֹ מְאֹד וְעִנְיָנָיו אֲרֻכִּין, עַיֵּן בְּסִימָן ל"ב בְּסָעִיף י"ז ח. אַךְ נְקוֹט הָאי כְּלָלָא בְּיָדָךְ, כִּי הַפּוֹסֵק הוּא מִשְּׁלֹא כְּסִדְרָן, וּמוֹחֵק וּמוֹשֵׁךְ לֹא הֲוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן וְכַנַּ"ל [גּוֹרֵר הוּא בְּיָבֵשׁ, וּמוֹחֵק בְּלַח], וּבְחֹק תּוֹכוֹת נַהֲפוֹךְ הוּא גּוֹרֵר וּמוֹחֵק וּמוֹשֵׁךְ, כָּל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאוֹת וּמַשְׁלִימָהּ, עֲדַיִן הֲוֵי חֹק תּוֹכוֹת. הַדְּמְיוֹן, בֵּי"ת שֶׁנַּעֲשֵׂית כְּצוּרָתָהּ אוֹ סָמ"ךְ וְכָ"ף וְכַדּוֹמֶה שֶׁנִּפַּל טִפַּת דְּיוֹ לְתוֹךְ הַחֲלָל אַחַר שֶׁנִּגְמְרָה בְּהֶכְשֵׁר וְנִפְסַד צוּרָתָהּ עַל יְדֵי זֶה [וְאֶפְשָׁר אֲפִלּוּ הַתִּיגּוֹן קוֹרֵא אוֹתָהּ, כָּל שֶׁאֵנוּ רוֹאִין שֶׁאֵין צוּרָתָהּ עָלֶיהָ], לֹא מְהֲנֵי לְגָרֵר הַטִּפָּה הֲהִיא, דְּכָל שֶׁנִּפְסְלָה בָּטְלָה כְּתִיבָה קַמַּיְתָא וַעֲתָה הֲוֵי חֹק תּוֹכוֹת, דְּהָא לֹא עָבִיד מַעֲשֶׂה בְּגוּפָהּ, כִּי אִם עַל יְדֵי חֹקֵיקָה בְּעִלְמָא שֶׁחָקַק תּוֹךְ הָאוֹת. וַאֲפִלּוּ מוֹשֵׁךְ אַחַר כָּךְ הַבַּי"ת גַּבָּהּ וְשׁוּלֶיהָ, גַּם כֵּן לֹא מְהֲנֵי, דַּהֲרֵי בְּלָאוֹ הָכִי צוּרָתָהּ עָלֶיהָ וּפְסוּלָה. וּגְדוֹלָה מִזּוֹ, חֵי"ת בְּמָקוֹם שְׁנֵי זַיְנִי"ן, לֹא מְהֲנֵי שֶׁיִּגְרֹר הַחֲרָטוֹם וְיַשְׁאֲרוּ שְׁנֵי זַיְנִי"ן, דְּמַה מַּעֲשֶׂה עָשָׂה בְּגוּף הָאוֹת. אֲבָל אִם צָרִיךְ לְהַשְׁלִימָהּ אַחַר כָּךְ, כָּשֵׁר וְלֹא מִקְּרֵי חֹק תּוֹכוֹת, כֵּן מְבֹאָר בְּאֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן קכ"ה אוֹת (ג') [ד] וּמֵעַן אַבְרָהָם בְּסִימָן ל"ב אוֹת כ"ג, אֲבָל הַסּ"ז (באהע"ז) שָׁם פְּקִפֵּק עַל זֶה עַיֵּן שָׁם בְּאוֹת יו"ד, וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ל"ב סָעִיף י"ז וְסָעִיף י"ח שְׁמְבֹאָר שָׁם הֵכֵל בַּאֵר הֵיטֵב. וְגַם בַּאֲרֻנוּ קְצָת דִּינֵי חֹק תּוֹכוֹת בְּכָל אוֹת וְאוֹת בְּפָרָט:

עוֹד אֵיזֶה כְּלָלִים מִבַּעַל פְּרִי מְגַדִּים מִדִּינֵי הַקָּפַת גְּוִיל, הָעְתַּקְתִּים בְּסוֹף הַקּוּנְטְרֵס, עַיֵּן שָׁם:

Mishna Brura Memukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah